International Journal of Social Science Research
www.ijssr.net
ijssresearch@gmail.com
ISSN: 2146-8257

The Effect Of Thinking Education Course On The Success Of Social Studies Course*

Ahmet Tokmak[1]
Marmara University, Faculty of Education, Department of Social Studies Teacher
Prof. Dr. Ali Yılmaz[2]
Marmara University, Faculty of Education, Department of Social Studies Teacher
Doç. Dr. Mustafa Şeker[3]
Yıldız Technical University, Faculty of Education, Department of Social Studies Teaching

ABSTRACT

In this research, it is investigated whether Thinking Education course, which is aimed at gaining the students thinking skills, will have a positive or negative effect on the success of Social Studies course in terms of skills. During the research, the change of students' perceptions of thinking education course was examined. In the light of the findings and at the end of the application process, it was observed that students gained a significant awareness about their thinking skills. It was also observed that it has a positive impact on the students' thinking and decision-making processes.In the study, true experimental method is used as an experimental method, and of the true experimental methods, "pretest – posttest control group design" is applied.

Through qualitative and quantitative data obtained, the effects of thinking training lesson to social studies were demonstrated. For the results, recommedations have been developed on how social studies would be associated with the thinking training lesson. By including thinking education course in the study, this study is one of the first studies in the area of research in terms of research scope.

Keywords: Thinking, Education, Thinking Education, Social Studies, Success

ARTICLE INFO

Received: 14.12.2019
Published online: 31.12.2019

* *This article was produced from the thesis prepared by Ahmet TOKMAK at Marmara University Institute of Educational Sciences under the supervision of Ali YILMAZ and Mustafa ŞEKER.*

[1] *Corresponding author: Ahmet Tokmak*
Phd Student
tokmak87@hotmail.com
05327325598
https://orcid.org/0000-0002-3902-5825
[2] *ayilmaz@marmara.edu.tr*
https://orcid.org/0000-0002-1810-943X
[3] *mseker@yildiz.edu.tr*
https://orcid.org/0000-0002-6397-0579

©2019 IJSSR. All Rights Reserved

Extended Summary

Purpose

The social studies course which is based on social sciences by adopting social life as a subject of study, is formed by feeding through many channels due to its structure and presents this multi-domain knowledge set that it has at the level of primary school students. The importance of this course is to make society life easier and to make it easier for students to adapt to society life as an individual. This situation is considered to be affected by many areas of social studies course but at the same time raises the question of which area or skills are affected.

Thinking education course is a course based on active learning which aims to provide the student with ways of thinking in an activity-based way, which includes acquisition of many skills. However, thinking education course has been recognized as a deficiency with the renewed primary curriculum.

The main purpose of this study is to test the extent of the other factors on social studies course.

The various ways of thinking used in the teaching of Social Studies course and the effect of the students perceptions on the Social Studies achievements of the students who study thinking education course in which they try to gain the thinking skills towards the problem will be investigated and the results obtained will be interpreted and the relations and similarities between the two courses will be examined.

Research questions developed depending on the purpose of the research are as follows:

- Is there a positive / negative change in the success of social studies course after 12 weeks of thinking education?
- What are the opinions and thoughts of the students before and after the application about thinking education course and in-class activities?

Method

The study group of this study consists of the students of two classes selected from the 7th grade of Fatih-Atatürk Secondary School in Fatih.

At this point, the selection of the working group is of great importance. It is possible that the reason of the difference in the posttests is due to the differences between the experimental and control groups before the application.

In the determination of the experimental group and the control group, the selection, the selection was random. Although the social studies teacher made the final decision in the determination of these groups, she took suggestions from the guidance teacher and examined the class averages of the previous year and determined two similar classes by taking into consideration the number of appreciation, thank-you documents and class sizes. 7 / A class control group and 7 / B class experimental group.

After determination of the experimental and control groups, individual information form was applied to both groups. This individual information form which was designed as a questionnaire revealed the similarities and differences between the groups.

All of the students who participated in the study were male because the practice school was a male imam hatip secondary school.

Before starting the research, the study group was determined. In order to reveal the individual differences of the students in the study group, the individual information collection form developed by the researcher was applied.

Within the scope of the study, “Academic Achievement Test developed for Science, Economy and Social Life and Living Democracy” units was used as a pretest and posttest. This test was created using multiple choice questions. All of the questions were selected by the researcher

among the questions of achievement- comprehension tests prepared by the Ministry of National Education.
At the beginning and end of the application process, a form consisting of questions determined by the researcher about determining the attitudes of the students towards the thinking education course was applied. In this way, it was aimed to observe whether there will be any change in the attitudes of the students towards the course.
The application continued for a total of 12 weeks and the information obtained as a result of the application was statistically tabulated and put into the research.
In addition, the answers of the students to the questions in which they can express their attitudes and thoughts are included in the findings part of the research.
During the research;

- Individual information form
- Pretest - Posttest achievement test
- Thinking education acquisition activities and worksheets
- Attitude and thought form

Results

Is there any change in the success of social studies course after the application of Thinking Education Course?
In this question of the study, it was investigated whether the activities carried out for gaining 24 sub-skills belonging to 3 basic skills affect social studies course success. These skills are aimed to be gained in thinking education course and designed to be applied in the 6th, 7th and 8th grades. In order to carry out the application, the experimental group was selected and the experimental-control groups were determined. In both groups, the practice teacher was a researcher. Preliminary success test was applied before the application and similarities between the groups were determined. There was no significant difference between the groups according to preliminary success test results.
After the pre-test, the 12-week application process was continued and the 4th unit, "Science over Time", the 5th unit, "Economy and Social Life" and the 6th unit, "Living Democracy", were applied to the control and experimental group. Unlike the control group, the experimental group was also provided with the activities created by utilizing the 7th grade thinking education program and the guide book included in the program. At the end of the 12-week application, posttest achievement test was applied to both groups and the results were tested and analyzed in SPSS analysis program. According to the posttest results, there was a significant increase in the success of the experimental group.
In this context, it was revealed that the acquisition of the skills determined in 7th grade thinking education course program significantly increased the 7th grade social studies course success.
What are the Perceptions of the Students Before and After the Practice for Thinking Education Course?
In this research question, which aims to determine the perceptions of the students regarding the thinking education course, the students were asked their thoughts about the course before and after the application. In the research question where the answers of the students were used as cross-sectional data, a significant change was observed in the students' thoughts. While most of the students mentioned that the pre-application course could be unnecessary and tedious, it was seen that the post-application course taught them a lot, they had a great benefit to them in the sense of awareness and they experienced more logical thinking processes.
At the same time, the students were asked to mark the skills they thought they had in the perception test before and after the application. When the answers given by the students were

examined, there was a significant increase in the number of skills that the students thought they achieved after the application.
In this context, when the evaluation of the application process in terms of student perception is taken into consideration, it is revealed that the primary oral lesson is beneficial for the acquisition of skills.

Conclusion and implications

In the light of the findings obtained from the research, it has been shown that thinking education course is effective in acquiring 3 basic skills and 24 sub-skills which are related to these skills and these skills increase the success of social studies course. At the same time, there is a significant positive change in students' perceptions about the course after the course.
As a result, in order to preserve the freedom and reasoning of thinking, to train the citizens we want for the new order, and to produce different, alive thoughts in the light of various thinking skills, thinking education sometimes come up as religion based moral education and sometimes as a separate discipline.
This study, on the other hand, has a different value in terms of revealing the effectiveness of the thinking education course which shows serious changes in terms of content and the values it aims.

DÜŞÜNME EĞİTİMİ DERSİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİ BAŞARISINA ETKİSİ*

Ahmet Tokmak[1]
Marmara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD
Prof. Dr. Ali Yılmaz[2]
Marmara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD
Doç. Dr. Mustafa Şeker[3]
Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD

ÖZET

Bu araştırmada, öğrencilere düşünme becerilerinin kazandırılması planlanarak oluşturulmuş Düşünme Eğitimi dersinin, beceriler açısından Sosyal Bilgiler ders başarısına olumlu ya da olumsuz yönde bir etki yapıp yapmayacağı araştırılmıştır. Araştırma kapsamı bakımından bir ilk olma özelliği taşımaktadır. Araştırma süresince öğrencilerin düşünme eğitimi dersine yönelik algılarındaki değişimde incelenmiştir. Elde edilen bulgular ışığında ve uygulama süreci sonunda öğrencilerin düşünme becerilerine yönelik ciddi bir farkındalık kazandıkları görülmüştür. Bu durumun düşünme ve karar verme süreçlerinde öğrenciler adına olumlu bir etkiye sahip olacağı öngörülmektedir. Araştırmada deneme modellerinden gerçek deneme modeli kullanılmış olup, gerçek deneme modellerinden "öntest – sontest kontrol gruplu desen" kullanılmıştır. Bu amaçla deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Bu bağlamda öğrencilerin akademik başarılarını ölçmek üzere hem deney grubu öğrencilerine hem de kontrol grubu öğrencilerine "Akademik Başarı Testi" öntest ve sontest olarak uygulanmıştır. Uygulamalar neticesinde öğrencilerden edinilen nicel verilerin analizinde SPSS 16 programından faydalanılmıştır. Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin akademik başarı testine ait ön test puanları arasında ve son test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığının belirlenmesinde "İlişkisiz Örneklemler T-Testi" kullanılmıştır. Her iki grubun kendi içerisinde ön test ve son test puanları arasındaki değişimi incelemek için ise "İlişkili Örneklemler T-Testi" kullanılacak olup elde edilen sonuçlar tablolaştırılıp ifadelendirilmiştir. Elde edilen nitel ve nicel veriler ışığında düşünme eğitimi dersinin sosyal bilgiler başarısına etkisi ortaya konulmuştur. Sonuçlara yönelik olarak sosyal bilgiler programının düşünme eğitimi dersiyle nasıl ilişkilendirileceği ve derse katkısının nasıl sağlanabileceği konusunda öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Düşünme, Eğitim, Düşünme Eğitimi, Sosyal Bilgiler, Başarı

MAKALE BİLGİSİ

Alınma Tarihi: 14.12.2019

Çevrimiçi yayınlanma tarihi: 31.12.2019

* *Bu makale Ali YILMAZ ve Mustafa ŞEKER'in danışmanlığında Ahmet TOKMAK'ın üretilmiştir.*

[1] *Sorumlu yazar iletişim bilgileri: Ahmet Tokmak*
Doktora Öğrencisi
tokmak87@hotmail.com
05327325598
https://orcid.org/0000-0002-3902-5825
[2] *ayilmaz@marmara.edu.tr*
https://orcid.org/0000-0002-1810-943X
[3] *mseker@yildiz.edu.tr*
https://orcid.org/0000-0002-6397-0579

Giriş

Birden fazla kültürü topraklarında harmanlamış bir coğrafya için söylenebilecek en önemli şey o toprakların farklı dinlerin, etnik kökenlerin, farklı grup ve değerlerin bir arada yaşayabildiği zengin bir coğrafya olduğudur. Böyle bir coğrafya da yaşamın, toplumu oluşturan tüm bu değerler adına saygı ile devam etmesi gerekir. Huzur ve barış ortamının başlaması ve sürdürülebilmesi için saygı kültürünün içselleştirilmiş olması aynı zamanda çatışma kültüründen uzak durulması gerekir. Çatışma ortamının olmaması uzlaşıyı besleyecektir. Uzlaşı kültürü ise düşünme, diyalog ve saygı çerçevesinde yeşerir (Özpolat ve Şahin Sungur, 2012).

Bir toplumun sosyal problemlerdeki yüksek artışla karakterize olan durumuna, sosyal çatışmanın, ahlaki çöküntünün ve düzensizliğin hâkim olması haline sosyal çöküntü adı verilir (Cevizci, 2013). Sosyal çöküntü tanımı içerisine sığdırılmış sosyal uyumsuzluk, ahlakın yoksunluğu hali, belli bir grup içerisinde yaşayan insanların çeşitli düşüncelerinin düzenlenmesi ve eğitilmesi ihtiyacını beraberinde getirmiştir. Sosyal kelimesinin felsefi anlamda irdelenmesiyle ortaya çıkan pek çok tanımı vardır. Bunlardan ilk akla geleni toplum içerisindeki kişilerin birbirleriyle olan ilişkisi olduğudur. Diğer yandan kişilerin, kişilerin oluşturduğu grupların, toplum içerisindeki rollerinin karşılığı olarak yerine getirmeleri gereken görevleri sistemli bir şekilde, bir düzen içerisinde yerine getirmeleri de sosyal düzeni sağlar. Sosyal düzen içerisinde yapılması gereken şeylerin belirli becerilere yüksek oranda sahip olunarak gerçekleştirilmesiyle ortaya çok daha sağlıklı bir tablonun çıkacağı malumdur. Bu bağlamda düşüncenin eğitimi üzerine düşünmenin faydalı olacağı söylenebilir.

Sosyal bilimler ise, geçmiş ve günümüz bağlamında insan ve toplum ile ilintili inceleme yapan disiplinler bütünüdür (Kabapınar, 2014). Sosyal bilimlerin geçmişten beslenerek geleceğe dair yön çizme gücü bu bilimin çeşitli alanlarda incelenmesini beraberinde getirmiştir. Zira yaşanan her türlü toplumsal olay sosyal bilimler için önemli bir dönüm noktası olabilmekteydi. Sosyal bilimler adına yaşanan gelişmelerin, yetiştirilen nesillere hangi boyutta ve türde öğretileceği, hangi yaş grubuna göre nasıl sınıflanacağı konusunda ise sosyal bilgiler ihtiyaçlara cevap vermiştir.

Sosyal bilimlerin ayrı disiplinler halinde on dokuzuncu yüzyıldan itibaren varlığını sürdürmesi bu çağda gerçekleşen Sanayi İnkılabı ve Fransız İhtilali gibi toplumsal değişimlere bağlanabilir. Öyleyse sosyal bilimlerin toplumsal değişim sürecindeki ve sonrasındaki sorunlara çözüm üretmek için ortaya çıktığı söylenebilir. Ekonomi, sosyoloji bunun ilk akla gelen örnekleridir. On dokuzuncu yüzyılda başlayan bu değişim hareketi tüm yerkürede büyük bir dönüşüm sürecini başlatmış, savaşlarla beraber tüm siyasi düzen yenilenmiş ve dünya üzerinde güçler dengesi yeniden değişmiştir. Böylesi bir çağla beraber güçlü olmanın tanımı sadece ekonomi olmaktan çıkmış, devletler iyi bireyler yetiştirmenin gelecekleri için ne kadar mühim olduğunu kavramışlardır. Sosyal bilimlerin bu değişim çağıyla beraber kozasından çıkması bu bilimin yapılandırılması ve toplum için eğitici bir hale getirilmesi ihtiyacını da beraberinde getirdi. Bu durum sosyal bilgilerin doğuşudur diyebiliriz. Birinci Dünya Savaşı' na kadar "sosyal bilgiler" teriminin hiçbir yerde bir program alanının adı olarak kullanılmaması da bu duruma kanıt olarak gösterilebilir (Öztürk ve Deveci, 2011).

İlk ve ortaokul çağındaki çocukların dünyayı bir bütün olarak algılaması, parçadan çok bütüne önem vermesi eğitim programı oluşturma tasarımlarına yön vermiştir. Derslerin ayrı ayrı kurgulanması yerine bir bütün halinde programlanması ihtiyacı böylece doğmuş, bu durum geniş alan tasarımının ortaya çıkmasına neden olmuş ve fen bilimleri, sosyal bilgiler gibi dersler pek çok alanı bünyelerinde toplayarak yeni dersler olarak ortaya çıkmışlardır. Sosyal bilgiler; tarih, coğrafya, vatandaşlık gibi temel meseleleri ekonomi, antropoloji, psikoloji, hukuk, felsefe, siyaset bilimi gibi diğer sosyal bilimlerden faydalanarak elde ettiği katkılarla

çok geniş bir perspektiften sunma becerisine sahiptir. Bu durum bu ders içerisinde pek çok ayrı alanın etkisinin ve katkısının olduğunu düşündürmektedir.

Büyük bir toplumsal yıkımla son bulan İkinci Dünya Savaşı sonrasında ülkeler arasında devam eden rekabet ortamı yetiştirilecek nesillerin bazı alanlarda daha donanımlı olması kaygısını da beraberinde getirmiştir. Böylece tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji gibi alanlarda yeniden öğretim programlarında hakettikleri değeri kazanmışlardır. İlerleyen yıllarda tarih ve coğrafyanın önemi yeniden azalarak toplumsal bilimlere ağırlık verilmiştir.

Yenilenen dünyayla birlikte tümevarımcı ve araştırnacı bir anlayış filizlenmeye başlamış, öğretici; öğrencinin pasif bir alıcı olmak yerine aktif bir katılımcı olmasını beklemiştir. Bu süreçte düşünme becerileri gündeme gelmiş, analizden ya da eleştirel beceriden uzak bir anlayışın araştırmacı bir kimliğe bürünemeyeceği anlaşılmıştır. Öğrenmede özgürlüğü ve bağımsızlığı sağlayıcı bir amaç barındırması bakımından düşünme becerilerine hakim olmanın önemi büyüktür (Aşkar, 2005).

Yirminci yüzyılda değişen ve yenilenen dünya yeni bir içerik sunma aracı olarak sosyal bilgileri ortaya çıkarmıştır diyebiliriz. Ancak zaman içinde toplumsal değişimlere tepkisiz kalamayan bu kavram pek çok değişiklik geçirmiştir. Yaklaşım olarak geleneksellikten uzaklaşmayla başlayan araştırmacı anlayış aslında düşünmenin eğitimi ihtiyacını da beraberinde getirmiştir.

Düşünme Eylemi

Düşünmek insanı diğer canlılardan ayıran bireyin en önemli özelliğidir. İnsanı bir bütün halinde düşündüğümüzde böylesi bir gelişmişlik yahut böylesi bir sosyal çöküntü içerisinde olmasının temel nedeni düşünme becerisine bağlanabilir. İnsanın dil ile arasındaki ilişki, ifade ediş ve anlayış kapasitesi düşünme gücünü oluşturmuştur. Bu yeti, insani melekenin ortaya çıkmasına ve gelişmesine zemin hazırlamıştır. Bu anlamda, dil, konuşma, düşünme, akıl erdirme, çıkarımda bulunma, alet yapma, kültür üretme, tarih ve gelenek ortaya koyma gibi varoluşsal özellikler, bu insani yetinin bir ürünü olarak ortaya çıkar (MEB, 2016).

Düşünmenin eğitimi sürecinde asıl eğitimin insanın özünü eğitmek olduğu söylenebilir. Düşünme eğitiminin kapsamı itibariyle bilgi anlamında içinin boş olduğu düşünülebilir. Ancak temelde tüm derslerin bir tür düşünme eğitimi olduğunu söylesek yanlış olmaz. Zira düşündürme becerisinden uzak bir disiplin hedefinden sapmış bir ok gibidir. Bilgiyi anlamlandırma, işleyerek ürün haline getirme ve işlerlik kazandırma sürecinin baş aktörü düşünme eğitimidir. Bu bağlamda tüm eğitim alanlarına temel teşkil ettiğini söyleyebiliriz. Eğitim öğretim faaliyeti düşünmenin aktif bir şekilde kullanılabilmesi sayesinde sadece bir sunum olmaktan çıkıp katılımlı bir sürece dönüşecektir (Duman, 2007). Ayrıca düşünme becerisi serbest hareket etmeyi ve farklı bakış açılarıyla değerlendirme yapmayı seven, üretken ve farklı çözüm yolları üretmeyi seven bir düşünme becerisidir (Yenilmez ve Yolcu, 2007).

Düşünmenin varlığımızın ilk anından itibaren bir parçamız olması bir yana aynı zamanda kültürümüzün var oluşunda da büyük katkısı olmuştur. Gazali'nin "Akıl susunca, düşünce durur. Düşünce durunca, hareket durur. Hareketsizlik ise çürümenin eşiğidir." sözüyle düşünmenin bizi harekete geçiren en önemli unsur olduğunu ifade etmesi ve bugünün kültürünü var eden geçmiş yaşantıların en temelinde düşünme eyleminin yer alması konunun gereğini ortaya koymaktadır(Kandemir, 2019).

İnsanların gelişen ve değişen dünyanın şartlarına ayak uydurması her geçen gün zorlaşmaktadır. Bunun da bahsettiğimiz sosyal çöküntü kavramının ortaya çıkmasına neden olduğu düşünülür. Günümüzde toplumun büyük bir kesiminin mutsuz, depresif kaygıları olan, stresli bir yaşamla mücadele etmek zorunda olan insanlardan oluştuğu bilinen bir kabuldür.

Aynı durum eğitim süreçleri içinde geçerli olup öğrencilerin çok çeşitli streslere maruz kaldığı açıktır.

Eğitim sürecinin sonunda, sosyal bilgilerinde önemli çıktısı olarak düşünülebilecek makbul vatandaş tanımına uygun vatandaşlar yetiştirebilmek için düşünmeyi öğrenmiş, bilgiyi aynen tekrar etmek yerine bilgiyi işleyip sorgulayabilen bireylere ihtiyacımız olduğu söylenebilir. Bu durum eğitim kurumlarında sorgulayan, eleştiren, yorumlayıp sorular soran, kendi kendine öğrenmeyi başaran öğrenciler yetiştirilmesi gereğini de ortaya çıkarmıştır. Bu yüzden eğitim programlarımız sürekli daha iyi hale getirilmek amacıyla üzerinde çalışıp geliştirilen programlara dönüşmektedir.

Bir bütün olarak tüm eğitim kademeleri göz önüne alındığında aslında eğitimin en temel amacının kendi başına öğrenebilen ve öğrendiklerini kullanabilen, başka durumlara da öğrendiklerini aktarabilen bireyler yetiştirmek olduğu söylenebilir (Demirel, 2001). Eğitim sistemi öğrencilere potansiyellerini geliştirme fırsatı vermesi ve ülke kalkınmasında etkin rol oynamalarını sağlayabilmesi için eleştirel düşünme, bilimsel düşünme, akıl yürütme gibi becerileri kazandıracak düşünme eğitimi ile yeniden düzenlenebilir (Özden, 1999).

Yaşadığımız çağın en dezavantajlı konularından biri bilginin önlenemez bir şekilde artmasıdır. Malesef bilginin artmasını bizim için sıkıntılı bir hale getiren şey ise denetlenemez oluşu ve yanlış ile doğrunun zaman zaman ayırt edilemez hale gelmesidir. Böylesi bir dönemde insanlar sürekli yeni bilgilerle karşılaşmakta ve bu durum bu bilgileri hayatlarının bir yerine koymaya çalışmalarına neden olmaktadır. Eğitim kademeleri açısından düşünüldüğünde öğrencinin sürekli yeni bir bilgiyle karşılaşması çoğu zaman onu ne yapacağını bilemez bir duruma düşürür.Neyi nerede kullanacağını bilemeyen bir bireyin hangi bilgiye sahip olduğunun pekte bir önemi yoktur. Öğrencilerin sahip olduğu ya da sürekli karşılaştıkları bilgileri nerede kullanabileceklerini bilmeleri aynı zamanda düşünme anlamındaki becerileriyle sınırlıdır. Düşünme anlamında kendini eğitmiş çeşitli düşünme becerilerini aktif bir şekilde kullanabilen birey bilgisini transfer ederek süreci yönetmeyi bilir. Düşünceleri şekil bulmuş, düşünme eyleminin bilincine varmış bir birey sorgulama yapan ve kararsızlıklarını kendisi için bir avantaja dönüştürebilen bireydir.

Yıllar içerisinde eğitim programlarının geliştirilmesi ve daha nitelikli hale getirilmesi çalışmalarıyla düşünme eğitimide programdaki yerini almıştır. Düşünme eğitimi programı çerçevesinde düşünce becerilerinin kazandırılmasına yönelik adımlar atılmasının eğitim programımız adına önemli ancak gecikmiş bir gelişme olduğu söylenebilir. Gelenekselleşmiş yöntemlerle donanmış eğitim programları öğrenciyi sorgulayıp bilgiyi ulaşmaya çalışan bir yapıdan çok ezberci, tekrarcı, zihinlerini kullanmaktan çekinen, akıl yürütmekten ve kararlar almaktan korkan bireyler olarak yetiştirmektedir. Bu bağlamda düşünme eğitiminin erken yaşlarda bir öğretim programı olarak karşımıza çıkması öğrencinin şüpheci bir şekilde değerlendirme yapabilmesi, cesur bir şekilde soru sorabilmesi, meseleleri tutarlı bir şekilde değerlendirebilmesi açısından gelişimini sağlamasına yardımcı olacaktır. Bu becerilerin yanında öğrencinin karakter gelişimi anlamında onu öne çıkaracağı düşünülür. Eğitim öğretim programlarının sürekli değişen gelişen dünya ile birlikte temel felsefeleri artık bilgiyi ezberleyip uygulayandan ziyade yeni bilgi üreten üretken, özgün bireyler yetiştirmek oldu. Zira önemli olan özgünlük, önem ve yeterliktir (Sancar, 1996). Doğal olarak eğitim programları yenilenme sürecinde eleştirel düşünme ve keşfedici düşünme becerilerine yönelik değişimlerle özgün düşünen bireyi ortaya çıkarmayı hedeflemeye başladılar.

Eğitim sürecinin programlar ve bireyin kendisi dışındaki en önemli kahramanı öğretmenlerdir. Düşünme ve eylem biçimlerinin değiştiği yeni dünya da öğretmenlerin kendilerini değişen dünyaya adapte etmemeleri en önemli sorunlardan biridir. Öğretmenin öğrenciden sadece sonucu istediği bir role bürünmesi süreci sıkıntıya sokmaktadır. Sadece sonuçla

değerlendirildiğini farkeden öğrenci ise süreç boyunca nasıl düşünmesi gerektiğini hiç önemsememekte ve üretkenlik noktasında hiç ilerleme kaydedememektedir (Yavuzer, 2002). Öğrenme sürecinin sadece bilgiyi aktaranın ve bir de alıcının olduğu bir süreç olarak algılamak ve uygulamalarımıza bu doğrultıda yön vermek yaptığımız en büyük hatalardan biri olmuştur. Eğitim kurumlarının en büyük görevini üstlenen öğretmenlerin düşünme becerilerinden uzak, sabit fikirli bireyler olarak görevlerini yürütmeleri ise en büyük sorun olarak düşünülebilir. Zira sosyal yaşamda düşünme becerilerini kullanmaktan uzak bir bireyin doğru kararlar verebilmesini beklemek şanstan başka bir şey değildir. Okulun bizi hayata hazırlayan bir süreç olduğunu kabul edersek, sosyal yaşama en üst düzeyde uyum sağlamamazı gerçekleştirecek becerilerle bizi donatması gerekmektedir. Öyleyse sınıf ortamı ve öğretmen tarafından yapılandırılan öğretim süreci öğrenciye bu becerileri sınıf ortamında kazandırabilmelidir. Gelenekçi sistemde öğretim sürecindeki her kararla ilgili tek karar merci ve otorite eğiticidir.Böylesi bir sistemde öğrencinin bu süreç için katkı sağlaması mümkün değildir (Kökdemir, 2003). Öğretmenler öğrencilerin zihinlerini ezber yapan ve ezberlediklerini talimatlara uygun bir şekilde yerine getirebilen boş bir levha olarak gördükleri sürece sorgulamaktan uzak, düşüncelerine yön veren bireylerin yetişmesi çok zor görünmektedir. Yenilenen eğitim anlayışı göstermiştir ki ezberci anlayış bizim beklediğimiz bireyi yetiştirmek için uygun yöntem değildir. Olduğu gibi tekrar ettiren geleneksel anlayışın yıkılabilmesi sistemin içine birey olarak öğrencilerin düşüncelerinin yerleştirilmesi ve bunu sürecin büyük oranda sorumlusu olarak görülen öğretmenlerin kabullenmesi gerekmektedir. Tüm bunlar ise ihtiyaca cevap verebilecek nitelikte bir düşünce eğitimi programıyla gerçekleştirilebilir.

Yenilenen eğitim anlayışımızla düşünme becerilerinin sistemimiz içesine entegre edilmesiyle beraber bu sistemin uygulayıcısı olacak öğretmenlerinde aynı bakış açısına ve yeterli donanıma sahip olması gerekmektedir. Öğretmenlerin öğrencilerin tahminde bulunma, analiz, eleştirel bakış açısı, özgün düşünce gibi eksiklerini gidermeleri ve bu becerileri öğrencilere kazandırabilmek için donanım anlamında yeterli olup olmadıkları sorusu süreç için akla gelen can sıkıcı bir sorudur (Keskin, 2009).

2000'li yıllarla beraber Türkiye'de eğitim sisteminde sarsıcı değişimler için çalışmalara başlanmış ve gelişmeler bu değişimlerin sadece sürecin başlangıcı olduğunu göstermiştir. Bu değişim süreci ile beraber halihazırda kullanılan eğitim anlayışını değiştirmek ve tamemen yenilikçi bir eğitim anlayışıyla süreci devam ettirmek temel felsefe olmuştur. 2004 yılında Milli Eğitim Bakanlığının tüm ilköğretim programlarını kapsayacak şekilde bir değişime gitmesi ise süreç adına çok önemli bir gelişmedir. Bu kökten değişimin sebepleri arasında;

- Dünyadaki bilimsel ve teknolojik gelişmeler ve bunun Türkiye'ye yansımaları
- Eğitim bilimlerindeki öğrenme öğretme anlayışındaki gelişme
- Eğitimde kalite ve eşitliği yükseltme ihtiyacı
- Ekonomiye ve demokrasiye duyarlı bir eğitim gereksinimi
- Ferdi ve milli değerlerin küresel değerler içinde geliştirilmesi
- 8 yıllık temel eğitim için program bütünlüğünün sağlanması
- Her bir dersin kendi içinde kavramsal bütünlük sağlama gerekliliği sayılabilir (Çatak, 2015).

Her geçen gün daha iyi farkettiğimiz yaşadığımız yüzyılın bizi sürekli yeni sorunlarla tanıştırdığıdır. Bu durum ise bizi okullardan daha çok olumlu çıktı beklemeye sürüklemiştir. Problem çözme becerisi, özgünlük, eleştirel bakış açısı, uzlaşı kültürü, keşfedici bakış açısı düşüncenin eğitilmesi ihtiyacını beraberinde getirmiş ve bu durum çözüm olarak karşımıza "düşünme eğitimi" dersini çıkarmıştır.

Yenilenen eğitim anlayışımızla artık öğrencinin öğretim sürecinin tam merkezine oturduğu, bireysel farklılıkları ve çevresel yaşantıları dikkate alan daha esnek bir anlayışa geçilmeye çalışıldığı söylenebilir. Bu değişimin en önemli sonuçlarından biri ise 2006-2007 eğitim öğretim yılıyla beraber düşünme eğitimi dersinin artık okullarda verilmeye başlanmasıdır.

Düşünme eğitimi dersinde kazandırılmaya çalışılan beceriler göz önüne alındığında dersin sosyal bilimlerin yanı sıra diğer bilim dallarındaki çalışmalar içinde çok büyük bir öneme sahip olduğu söylenebilir. Dersin kazanıma dönüştürerek öğrencilere kazandırmaya çalıştığı beceriler ise şunlardır (Dombaycı, Ülger, Gürbüz, ve Arıboyun, 2011);

- Alternatif Belirleme
- Amaç-Araç Belirleme
- Anlama-İfade Etme
- Bağlama Duyarlı Olma
- Benzerlik-Farklılık Bulma
- Bilgi Edinme
- Bütün-Parça İlişkisi Kurma
- Doğru-Yanlışı Belirleme
- Empati Kurma
- Genelleme Yapma.
- Gerekçelendirme
- Kavram Geliştirme
- Neden-Etki-Sonuç İlişkisi Kurma
- Ölçüt (Kriter) Belirleme ve Kullanma
- Önem ve Öncelik Belirleme
- Planlama
- Tahminde (Öngörü) Bulunma
- Soru-Cevap Belirleme
- Problem Çözme
- Sınıflama
- Şartları Göz Önünde Bulundurma
- Tutarlılık Arama
- Varsayım Oluşturmak
- Tümel ve Tikel İlişkisi Kurmak

Sayılan becerilerin çeşitli etkinlikler ile öğrencinin süreç boyunca aktif rol aldığı bir öğretim süreci sonunda kazandırılmasını beklemek çok uzak bir hedef sayılamaz. Ancak eğitimin sadece sınıfta gerçekleştiğini düşünmek büyük bir hata olacaktır. Bu becerileri kazandırmak için gereken sosyal yaşantıların gerçekleşmesi de gereklidir.

Örneğin eleştirel beceri gücünü kullanarak öğrenmeye alışmış bir zihin zamanla düşüncesini açık bir şekilde ifade edebilen aynı zamanda açıkları çok çabuk farkeden, belirli bir görüş etrafında fikirlerini yoğunlaştırarak o fikri savunabilen ve tüm bunları gerçekleştirirken doğruluğu elinden bırakmayıp hep doğruluğu arayan bir zihne dönüşecektir (Doğanay, 2006).

Varlığının bizim için çok büyük bir kazanç olduğunu düşündüğümüz ve sebeplerini çeşitli temellere dayandırdığımız düşünme eğitimi dersinin ortaya çıkışı değişim için çok önemli bir adımdır. Bu değişimin hiç bir zaman bitmeyecek olduğunu ve sürekli kendimizi yenilememiz ve geliştirmemiz gerektiği gerçeğini göz önünde bulundurursak düşüncelerimizinde buna eşlik etmeleri gerekir. Zira köhne ve yenileşmeden uzak bir zihin bu yüzyıl için bir şey ifade edemez.

Düşünme eğitimi dersinin içeriği itibariyle öğrenciye kazandıracağı çeşitli düşünme becerilerinin yanında bu becerilerin diğer sosyal bilimler anlamında öğrenciye çok büyük bir katkısının olacağı akla gelen bir diğer güzel sonuçtur. Eleştirel beceriye, analiz gücüne, özgün düşünme gücüne sahip bir öğrencinin sosyal bilgiler dersinde sahip olduğu bu becerilerle dersi dinlemesi elbette öğrencinin zihninde farklı şemaların açılmasını sağlayacaktır (Sümer, Demirutku, ve Özkan, 2005). Ancak bunun için ilk önce düşünme eğitimi dersinin hazırlanan öğretim programına uygun bir şekilde verilmesi ve öğretmenlerin bu dersi sadece fazladan gelen bir "ders saati" olarak görmekten vazgeçmeleri gerekmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Çalışmada deneme "öntest – sontest kontrol gruplu desen" kullanılmış ve bu amaçla deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur.

Çalışmada grupların deney öncesi benzerlik durumlarının bilinmesi ve sontest sonuçlarının buna göre değerlendirilmesine yardım etmesi amacıyla öntestler bulunmaktadır. Bu bağlamda öğrencilerin akademik başarılarını ölçmek üzere hem deney grubu öğrencilerine hem de kontrol grubu öğrencilerine "Akademik Başarı Testi" öntest ve sontest olarak uygulanmıştır.

Çalışmanın deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrenciler hakkında bilgi sahibi olmak için "Bireysel Bilgi Formu" kullanılmıştır.

Öğretim safhasında deney grubu öğrencilerinin bulunduğu sınıfta haftada 2 ders olmak üzere 12 hafta düşünme eğitimi dersi verilmiş, kontrol grubu öğrencilerinin bulunduğu sınıfta ise düşünme eğitimi dersi işlenmemiş normal olarak haftalık 3 saat sosyal bilgiler dersine devam edilmiştir.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu İstanbul ili Fatih ilçesi sınırları içerisinde bulunan bir erkek imam hatip ortaokulunun 7. sınıfları arasından seçilen iki sınıfın öğrencileri oluşturmaktadır

Araştırma deneysel desenle yürütülen bir araştırma olması özelliğiyle katılımcıların uygulama sonucunu direkt olarak etkileyeceği bilinmektedir. Bu nedenle çalışma grubunu seçimi büyük önem arz etmektedir. Zira son testlerde ortaya çıkan farklılığın sebebinin deney ve kontrol grubunun uygulama öncesi farklılıklarından kaynaklanıyor olması mümkündür.

Okulun 7. sınıfları arasında yapılacak olan deney grubu ve kontrol grubunun belirlenmesinde akademik başarı ve derse karşı tutumsal benzerlikler seçilmeye dikkat edilmiştir. Bu grupların belirlenmesinde dersin sosyal bilgiler öğretmeni son kararı vermiş olmasına rağmen bu süreçte rehberlik öğretmeninden öneriler almış ve bir önceki yılın sınıf ortalamalarını incelemiş ve takdir, teşekkür belge sayıları ile sınıf mevcutlarını dikkate alarak benzer iki sınıf belirlemiştir. 7/A sınıfı kontrol grubu ve 7/B sınıfı deney grubu olarak kararlaştırılmıştır.

Deney ve kontrol gruplarının belirlenmesinden sonra iki grup üzerinde de bireysel bilgi formu uygulanmıştır. Uygulanan anket ile benzerlikler ve farklılıklar ortaya çıkartılmak istenmiştir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin uygulama okulunun erkek imam hatip ortaokulu olması dolayısı ile hepsi erkektir.

Tablo 1 Araştırmaya Katılan Gruplar

Grup	Okul	Sınıf	Öğrenci Sayısı
Deney	Fatih Atatürk İmam Hatip Ortaokulu	7/B	21
Kontrol	Fatih Atatürk İmam Hatip Ortaokulu	7/A	21

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın amacına uygun olarak çalışma süresince elde edilen veriler iki grup halinde değerlendirilebilir. Birinci olarak öğrencilerin sosyal bilgiler akademik başarılarına yönelik veriler, ikinci olarak ise uygulama öncesi ve sonrası öğrencilerin düşünme eğitimine yönelik değerlendirmeleri içeren verilerdir.

Akademik başarılara yönelik verileri elde etmek için ön test ve son test olarak kullanılmak üzere hazırlanmış akademik başarı testleri kullanılmıştır. Öğrencilerin süreç öncesi ve sonrası düşüncelerine dair bilgi edinmek için ise araştırmacı tarafından uzman görüşüyle hazırlanan tutum formları kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Öntest - Sontest Başarı Testi

Deneysel araştırmalar belirlenmiş bir duruma müdahelenin kontrol altına alınmış şartlarda sorunun çözümünde ne derece etkili olacağını belirlemek için kullanılır. Amaç uygulanan yöntemin sorunun çözümünde ne derece etkili olacağını belirlemektir.

Deneysel araştırma süreci araştırma konusuna dair amacın belirlenmesi, problemin ne olduğunun tespiti, uygulama gruplarının oluşturulması, uygulamanın yapılması ve elde edilen verilerin analiz edilmesi aşamalarından oluşur (Ekiz, 2003).

Deneysel araştırmalarda hangi desenin kullanılcağının belirlenmesi önemlidir. Uygulama süreci ve verilerin analizi açısından hangi deseni tercih ettiğimiz ayrı bir önem arz eder.

Genellikle iki gruplu deney ve kontrol grubunun bulunduğu uygulama şekli uygulanır. Araştırma süresince kontrol grubu farklı bir uygulamaya maruz bırakılmadan sadece olağan verileri elde etmek için kullandığımız grup olurken, deney grubu ise etkisini belirlemeye çalıştığımız farklı uygulamalara tabi tuttuğumuz gruptur.

Her iki gruba da sürecin başında öntest uygulaması yapılır. Uygulama sonrası yenilenen test sonucunda elde edilen veriler iki grup açısından istatistiksel yöntemlerle kıyaslanır.

Belirlenmiş araştırma modeline ve desenine uygun olarak seçilmiş grupların üzerinde düşünme eğitimi dersinin sosyal bilgiler başarısına etkisinin ne boyutta olacağının belirlenmesi amaçlanmıştır. Uygulama süresince öğretimi yapılacak olan sosyal bilgiler dersinin Zaman İçinde Bilim, Ekonomi ve Sosyal Hayat, Yaşayan Demokrasi üniteleri kazanımlarına uygun olarak başarı testi hazırlanmıştır.

Başarı testi için MEB Ölçme, Değerlendirme Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan kazanım kavrama testleri kullanılmıştır. Bu testler içerisinde ünitelerin kazanım tabloları göz önünde bulundurularak kapsam geçerliliğine uygun bir şekilde seçilen sorulardan 25 soruluk test hazırlanmıştır. Test MEB tarafından hazırlanan test sorularından oluşturulduğu için geçerlik ve güvenirliği test edilmemiştir. Kapsam geçerliğini sağlamak adına uzman görüşüne başvurularak testte düzenlemelerde bulunulmuştur.

Öntest-sontest olarak kullanılacak başarı testinin kapsam geçerliğinin sağlanabilmesi adına dikkate alınan ve uygulama süresince öğretimi yapılan öğrenme alanları ve kazanımları aşağıda verilmiştir;

- Ünite 4: zaman içinde bilim
- Öğrenme Alanı: Bilim, Teknoloji ve Toplum
- İlk uygarlıkların bilimsel ve teknolojik gelişmelerde ne gibi rollerinin olduğunu fark eder.
- Yazının iletişimdeki önemi ve kullanım alanlarını fark eder.
- Türk-İslam dünyasının bilime ve teknolojiye katkılarını fark eder.
- Rönesans ve reformun günümüz bilimine etkilerini tartışır.
- Düşünmeyi ifade etme özgürlüğünün bilimsel gelişmelerle ilişkilendirir.
- Ünite 4: ekonomi ve sosyal hayat
- Öğrenme Alanı: Üretim, Dağıtım ve Tüketim
- Toprağın önemini tarihsel olaylardan yola çıkarak açıklar.
- Ticaret yollarının önemini devletlerin gelişmesi açısından açıklar.
- Üretim teknolojisindeki gelişmelerin ekonomik ve sosyal hayata etkilerini açıklar.
- Vakıfların tarihteki rollerine bugünden ve geçmişten örnekler verir.
- Meslek edindirmede Türk tarihi boyunca öne çıkan kurumların neler olduğunu bilir.
- Ünite 6: yaşayan demokrasi

- Öğrenme Alanı: Güç, Yönetim ve Toplum
- Tarih boyunca Türk devletlerinde yönetimsel değişiklikleri ve anlayışları fark eder.
- Anayasada yer alan Türkiye Cumhuriyeti'nin niteliklerine dair hayat içerisinden örnekler verir.
- Yasama, yürütme ve yargı yapılarını tanır ve devlet yapısındaki önemini açıklar.
- Yöneticilerin karar alma süreçlerinde onları etkileyen yapıları tanır.
- Demokrasinin ilkelerini sosyal faaliyetleri içerisinde tanır ve uygular.

Yukarıda verilen kazanımlar ışığında "öğretimi yapılan ünitelerin öğrenilmesinde düşünme eğitimi dersinin etkisi var mıdır?" sorusuna cevap aradığımız araştırmada yukarıda verilen kazanım yelpazesine uygun şekilde soru seçimi yapılmış ve öntest-sosntest olarak başarı testi uygulanmıştır.

Düşünme Eğitimi Kazanım Etkinlikleri ve Çalışma Kâğıtları

Düşünme eğitimi programı çerçevesinde kazanımlara uygun olarak çalışma kâğıtları hazırlanmış ve ders etkinlikleri çalışılmıştır. Kazanımlara uygun olarak hazırlanan bu etkinlikler deney grubu öğrencilerine 12 haftalık uygulama süresince uygulanmıştır. Kazanımlar kapsamında hazırlanan bu çalışma kâğıtları düşünme becerilerini geliştirecek etkinliklerden oluşmaktadır. Bu etkinlikler her düşünme becerisi için farklı şekilde olmakta birlikte aynı zamanda farklı zekâ alanlarını harekete geçirecek şekilde tasarlanmışlardır. Bu etkinlikler için düşünme eğitimi öğretmen kılavuz kitabından faydalanılmıştır. Kavramların ne olduğunu net bir şekilde tanımlayarak zihne yerleştirmek olguları ve düşünceleri açıklamak ve desteklemek açısından önemlidir (Yavuz,1989). Uygulama süresince gerçekleştirilmeye çalışılan kazanımlara dair değerler ve kavramlar aşağıda tablolaştırılmıştır.

Tablo 2 Kazandırılmaya çalışılan değer ve kavramlar (MEB T. T., 2016)

Değerler	**Kavramlar**
1. Hayata anlamlandırma ve değer verme 2. Düşünmeye duyarlılık	İnsan, düşünce, yaşam döngüsü, bilinç
1. Fiziksel çevre, kültürel ve sosyal çevreye duyarlılık, 2. Sorumluluk bilinci ve sorgulayıcılık.	Bilgi- bilme, düşünce-düşünme, merak, hayret, araştırma, sorgulama
1. Düşünme isteği, 2. İlişkilerde özenlilik ve iyimserlik	Hayal gücü, empati, iletişim, umut.
1. Üretkenlik ve Gelişime açıklık.	Gelişim, sorun, bilgi üretimi, sorun çözme.
1. Üretkenlik	Eleştiri, Keşfedicilik
1. Bilmeye istek duyma ve sabır	Zihinsel üretim, ölçüt, kıyas, sınıflama, varsayım.
1. Özgünlük ve Kendine saygı.	Öznellik, bakış açısı, özgün.
1. Farklı düşüncelere saygı duyma, hoşgörülü 3. Gelişmeye açıklık ve tahammüllü davranma	Farklılık, saygı, hoşgörü
1. Kültüre saygı, 2. İnanca saygı.	İnanç, kültür, gelenek, süreklilik.
1. Hayata bağlılık.	Gelecek, zaman, kurgu, öngörü.

Tutum Formları

Öğrencilerin düşünme eğitimi dersine ilişkin duygu ve düşüncelerinin uygulama öncesi ve sonrası aralarındaki farkları anlayabilmek için açık uçlu sorulardan oluşan ön algı ve son algı anketi şeklinde tasarlanmıştır.

Ön algı anketi ve son algı anketi 2 birden çok seçmeli sorudan oluşmaktadır. Anketlerin öğrencilerin yaş aralığına uygunluğunun tespiti adına uzman görüşü alınmıştır. Uygulanan iki anket öncesinde de öğrencilere herhangi bir bilgi verilmemiş iki ankette öğrencilerin haberi olmadan yapılmıştır. İki anketin uygulanması aşamasına geçilmeden önce öğrencilere bunun bir başarı testi ya da herhangi bir sınav olmadığını, nota dayalı bir değerlendirmenin yapılmayacağı açık şekilde belirtilmiştir. Öğrencilerden soruları içtenlikle cevaplamaları istenmiştir.

Öğrencilere ön algı anketi uygulamadan önce düşünme eğitimi öğretim programı ders süresince kazandırılması planlana beceriler akıllı tahta aracılığı ile öğrencilere herhangi bir yorum ve duygu eklenmeden kısa bir şekilde anlatılmıştır. Böylece konuyla ilgili bir fikir sahibi olmaları sağlanmıştır.

Ön algı anketi deney grubu öğrencilerinin hepsine uygulanmıştır. Son algı anketi ise öğrencilerin özürlü veya özürsüz devamsızlıklarından dolayı 19 öğrenciye uygulanabilmiştir.

Anket uygulaması sonrasında öğrencilerin ön ve son algı testlerindeki kâğıtlarına sembolik olarak aynı isimler verilmiş böylece analiz ve değerlendirme işlemlerinin hızlandırılması amaçlanmıştır.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırmada öntest ve sontest sonucu elde edilen nicel verilerin analizi için SPSS programı aracılığıyla T testleri kullanılmıştır. Tutum formları aracılığıyla elde edilen ön algı ve son algı anketi sonuçları ise içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir.

Sayısal verilerin Analizi

Çalışma toplam 42 öğrenciden oluşan deney ve kontrol grubu öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Deney grubu ve kontrol grubu öğrencileri 21 öğrencilik iki ayrı grup şeklinde seçilmiştir.

Öğrencilerin akademik başarı düzeylerinin tespiti için başarı testi uygulanmıştır. Bu süreçte uzman görüşlerine başvurulmuştur.

Uygulama süreci sonunda elde edilen nicel verilerin analizinde SPSS programından faydalanılmıştır.

Deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin ön başarı testi ve son başarı testi sonucunda elde ettiği skorlar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi için " İlişkisiz örneklemler T testi" kullanılmıştır.

Grupların kendi içerisinde öntest ve sontest skorları arasında anlamlı bir değişiklik olup olmadığının tespiti için ise " İlişkili örneklemler T testi" kullanılmıştır.

T testi, hipotez testleri içerisinde en yaygın olarak tercih edilen yöntem olarak karşımıza çıkar. T testi ile iki grubun skor ortalamaları karşılaştırılarak, aradaki farkın tesadüf eserimi,

yoksa istatistiksel olarak bir anlamı olup olmadığına karar verilir. Küçük örnekleme testi olarak da bilinen t testleri, küçük gruplarla da çalışmaya imkân sağladığından, araştırmacılara büyük kolaylık sağlamaktadır.

- İlişkisiz Örneklemler T testi(Independent Samples T test) : Bir araştırmada çoğu kez farklı iki gruptan elde edilen veriler için gruplar arasında değerlendirmeler yapmak gerekir. İşte bu gibi analizler bu T testi ile yapılır.
- İlişkili Örneklemler T testi(Paired- Samples T test) : Özellikle birbirinden ayrı iki grup için kontrollü ve deneysel çalışmalarda aynı iki grubun farklı durumlarda nasıl sonuçlar ortaya koyduklarını incelenmesinde kullanılır. Amaç farklı iki durumda elde edilen verilerin değişikliğini araştırmaktır.

İçerik Analizi

İçerik analizi elde edilen sözel ya da sosyal bilimlere ait verilerin çözümlenmesi işlemidir. İçerik analizi yöntemi ile doğrudan yapılandırılmış bir şekilde soru cevap yöntemi ile veri elde etmek yerine araştırmacının kullandığı materyallerle elde edilen verilerin çözümlenmesi sağlanır. Nitel veri toplamak amacıyla kullanılan veri toplama araçlarından elde edilen verilerin organize edilmesi, düzenlenmesi kısaca standardize edilmesi içerik analizi ile gerçekleşir. Bu yöntem sayesinde standart bir biçime dönüştürülen veriler farklı araştırmacılar için aynı şeyi ifade edecek biçime dönüştürülür. Böyle farklı gözlemciler aynı doküman üzerinde aynı sonucu görebilme şansı elde ederler.

Yapılan çalışmanın güvenirliğini arttırmak amacıyla aynı kaynaklar farklı zamanlarda uygulayıcılara verilir ve aralarındaki anlamlılık oranına bakılır. verilen dokümanlar arasında her biri arasındaki uzlaşma belirlenir. Bu da araştırmacılar arasındaki güvenirliği ifade etmektedir. Güvenirlik değeri formülle hesaplanabilmektedir ve %70 üzerinde bulunan sonuçlar araştırmanın güvenirliğini sağlamış olarak kabul edilmektedir(Al, 2016)

Tutum Formları İçerik Analizi

Tutum formu kapsamında hazırlanan ön algı ve son algı anketleri ile elde edilen veriler kodlanarak alt başlıklar ve kategoriler oluşturulmuştur. Süreç sonunda amaca yönelik bilgiler elde edilmiştir. Uygulama sonunda düşünme eğitimi dersine yönelik kazanım etkinlikleri gerçekleştirilmeden önce ve gerçekleştirildikten sonraki öğrenci görüşlerinde meydana gelen değişiklikler ortaya koyulmuştur.

Tutum formları incelenirken ön algı anketine ve son algı anketine katılan öğrencilere Ö1, Ö2, Ö3 şeklinde kodlamalar verilmiştir. Araştırmanın güvenirliğini arttırmak adına öğrencilerin sorulara verdiği cevaplar doğrudan alıntılama yapılarak araştırmada kullanılmıştır.

Tablo 3. Tutum Formları Ön Algı Anketi ve Son Algı Anketi Güvenirlik Oranları

Ön Algı Anketi	0.79
Son Algı Anketi	0.81

Tabloda görüldüğü üzere ön algı anketi ve son algı anketi değerlendirmesine yönelik güvenirlik katsayıları incelendiğinde iki formunda güvenirlik katsayısı 0.70' den yüksek çıkarak araştırmanın güvenirliğini ortaya koymaktadır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmacının amacını belirleyen 3 soruya cevap bulmak adına araştırma sonucu elde edilen bulgular ve bu bulguların yorumlaması yapılacaktır. Üç ayrı başlık halinde her araştırma sorusu için eldeki bulgular işlenecek ve yorumlanacaktır.

Başarı Testleri Sonucu Elde Edilen Bulgular ve Yorumları

Düşünme eğitimi öğretim programı etkinlikleri uygulanmış deney grubu öğrencileri ile mevcut plana uygun olarak sosyal bilgiler öğretimi devam ettirilen kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesi öntest olarak uygulanan akademik başarı testi sonuçlarına ilişkin bağımsız gruplar t testi sonuçları aşağıda tablolaştırılmıştır.

Tablo 4. Uygulama Öncesi İki Gruba Ait Öntest Sonuçları

Grup	N	Ort.	Standart S.	sd	t	p
Deney	21	53,62	15,89	40	0	1,0
Kontrol	21	54,32	18,79			

Tablo 4 de görüldüğü üzere uygulama öncesinde deney grubu ve kontrol grubu öğrencileri arasında anlamlı büyük bir fark bulunmamaktadır. Öntest sonucu deney grubu öğrencilerinin başarı ortalaması 53,62 olarak belirlenirken, kontrol grubu öğrencilerinin ise 54,32 olarak tespit edilmiştir. Kontrol grubu öğrencilerinin 0,70 değerinde bir skor fazlalığı olmasına rağmen uygulama öncesinde gruplar arası yeni düzene gidilmemiştir.

Öntest sonrası iki grup içinde uygulama başlatılmıştır. Uygulama sonrası iki gruba sontest uygulanmış olup, iki grubundan da öntest ve sontest puanları arasındaki değişim aşağıda tablolaştırılmıştır.

Kontrol grubu öğrencilerinin uygulama sonrası gerçekleştirilen başarı testi sonunda elde ettikleri skor ve öntest ile karşılaştırılmasını ifade eden bilgiler aşağıda tablolaştırılmıştır.

Tablo 5. Kontrol Grubu Öntest-Sontest Sonuçlarının Karşılaştırılması

Ölçüm	N	Ort.	Standart S.	sd	t	p
Öntest	21	54,32	15,89	20	5,1	0.00
Sontest	21	64,52	21,01			

Tablo 5 ’de görüldüğü üzere; mevcut öğretim programına dayalı olarak uygulamanın gerçekleştirildiği kontrol grubu öğrencilerinin, uygulama sonrasında akademik başarı puanlarında anlamlı bir artış olduğu görülmektedir. Öğrencilerin uygulama öncesi akademik başarı puanları X= 54,32 iken, mevcut öğretim programının uygulanmasının ardından X=64,54' ye yükselmiştir. Bu bulgu, mevcut öğretim programına dayalı öğretimin, öğrencilerin akademik başarılarını arttırma konusunda olumlu bir etkiye sahip olduğunu gösterir.

Deney grubu öğrencileri uygulama süresince kazanım etkinliklerine tabi tutuldular ve gerçekleştirilen süreç sonunda sonteste tabi tutularak elde edilmiş olan veriler ve öntest ile yapılan kıyaslama aşağıda tablolaştırılmıştır.

Tablo 6. Deney Grubu Öntest-Sontest Sonuçlarının Karşılaştırılması

Ölçüm	N	Ort.	Standart S.	sd	t	p
Ön Test	21	53,62	15,89	20	3,4	0.00
Son Test	21	69,57	20,05			

Tabloda görüldüğü üzere düşünme eğitimi programına uygun olarak hazırlanan etkinlik çalışmaları uygulama neticesinde deney grubu öğrencilerinin 53,62 olan puan ortalaması 69,57 puana yükselerek araştırma süresince gerçekleştirilmeye çalışılan kazanımların etkin bir şekilde grup başarısını etkilediğini ortaya koymaktadır.

Düşünme eğitimi öğretim programı kazanım etkinliklerinin uygulandığı deney grubu öğrencileri ile sadece mevcut sosyal bilgiler öğretim programı planına uygun bir şekilde dersin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin uygulama sonrası akademik başarı puanları baz alınarak uygulanan ilişkisiz örneklem t-testi sonuçları aşağıda tablolaştırılmış değişim incelenerek yorumlanmıştır.

Tablo 7. Uygulama Sonrası İki Gruba Ait Sontest Sonuçları

Grup	N	Ort.	Standart S.	sd	t	p
Deney	21	69,57	20,05	40	3,15	0.00
Kontrol	21	64,52	21,01			

Tablo 7 de görüldüğü üzere uygulama öncesi kontrol grubu lehine 0,70 puanlık bir fark olmasına rağmen uygulama sonrasında deney grubu bu farkı kapatarak 5,05 puanlık bir fark elde etmiştir. İki grubunda mevcut sosyal bilgiler programına uygun olarak 4, 5, 6. ünitelerin kazanımlarını elde etmiş olduğu ve buna bağlı olarak iki grubunda başarılarında artış olduğu görülmektedir. Ama bunun yanında deney grubu öğrencilerinin düşünme becerileri üzerine elde ettiği kazanımlar grubu anlamlı bir şekilde öne çıkarmıştır.

Bu bağlamda mevcut sosyal bilgiler dersi öğretim programının akademik başarı üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu açıktır. Aynı zamanda düşünme becerilerini kazanmış öğrencilerin sorgulama, fikir üretme, problem çözme, yordama gibi becerileri başka alanlara aktarabildikleri gözlenmiştir. Sosyal bilgiler dersi pek çok düşünme becerisini ders esnasında işe koşmaktadır. Bu becerileri aktif ve doğru bir şekilde kullanabilmeyi başaran öğrenci ise akademik anlamda fark oluşturmaktadır.

Elde ettiğimiz nicel verilere dayanarak düşünme eğitimi dersi ve bu süreçte öğrencilere kazandırıldığı varsayılan 24 düşünme becerisinin sosyal bilgiler dersi başarısına olumlu yönde etkisi olduğu söylenebilir.

Deney Grubu Öğrencilerinin Düşünme Eğitimi Dersine Yönelik Uygulama Öncesi ve Uygulama Sonrası Düşünceleri

Deney grubu öğrencilerinin düşünme eğitimi dersine yönelik algılarını belirlemek için ön algı ve son algı anketinde yer alan "Düşünme kavramı sana göre ne ifade etmektedir?" , "Düşünme eğitimi dersi sence gerekli midir?" , "Gündelik yaşamınızı ve kişisel becerilerinizi dikkate alarak verilen becerilerden hangilerinin sizde olduğunu işaretleyiniz(Birden fazla beceri işaretleyebilirsiniz)" şeklinde 3 soru yöneltilmiştir. Bu sorulara ait bulgular aşağıda analiz edilmiştir.

Tablo 8 de “Size göre düşünme eğitimi dersi gerekli bir ders midir?” sorusunun analizi verilmiştir. Ön algı anketi ve son algı anketinde öğrencilerin verdikleri cevaplar aşağıda tablolaştırılmıştır.

Tablo 8. Öğrencilerin Düşünme Eğitimine Dersine Yönelik Algıları

Düşünme Eğitimi Dersi Gerekli midir? N: 21	Önalgı (f)	Sonalgı (f)
Evet	8	18
Hayır	11	1
Fikrim Yok	2	-
Gelmeyen Öğrenci	-	2
TOPLAM	**21**	**21**

Ön algı anketinde öğrencilere sorulan "Sana göre düşünme eğitimi dersi gerekli midir?" sorusuna ankete katılan 21 öğrenciden 8 öğrenci "Evet" , 11 öğrenci "Hayır" cevabında bulunmuşlardır. Bununla birlikte 2 öğrenci ise "Fikrim Yok" şıkkını işaretlemeyi tercih etmiştir.

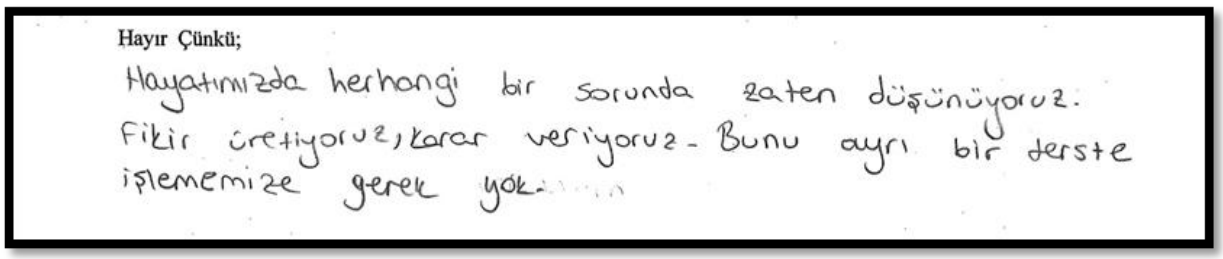
Ön algı anketi sonrası 12 haftalık uygulama süreci gerçekleştirilmiştir. Uygulama sonrası son algı anketine öğrencilerin hepsinin katılımı mümkün olmamıştır. Özürlü devamsızlığından dolayı 2öğrenci son algı anketine katılamamışlardır.

19 öğrencinin katılımıyla gerçekleşen son algı anketinde 18 öğrenci "Evet" cevabı verirken 1 öğrenci ise "Hayır" cevabını vermiştir. "Fikrim Yok" şıkkını tercih eden hiçbir öğrenci olmamıştır.

Ön algı anketine ve son algı anketine katılıp "Hayır" cevabı veren öğrencilere böyle düşünmelerinin sebebi sorulmuştur ve açıklamaları istenmiştir. Aynı zamanda ön algı ve son algı anketinde "Evet" cevabı veren öğrencilerin cevapları aşağıda verilmiştir.

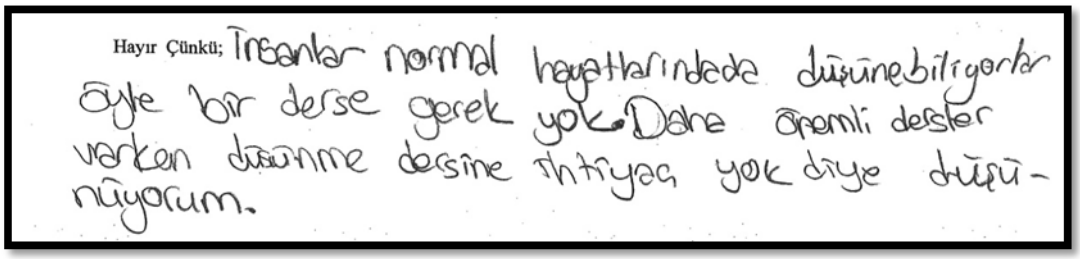
Öncelikle ön algı anketine katılıp hayır diyen öğrencilerden bazılarının açıklamaları aşağıda kesit olarak sunulmuştur.

Ö1:

Hayır Çünkü;
Hayatımızda herhangi bir sorunda zaten düşünüyoruz. Fikir üretiyoruz, karar veriyoruz. Bunu ayrı bir derste işlememize gerek yok.

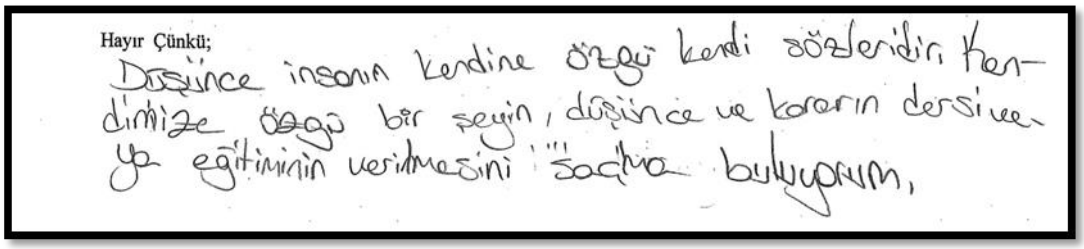
Ön algı anketinde düşünme eğitimi dersinin gerekli olup olmadığına yönelik "zaten hayatımızda herhangi bir sorunda düşünüp, fikir üretip, kararlar verdiğimizi, bunun ayrı bir dersle işlenmesine gerek olmadığını" ifade etmiştir.

Ö2:

Hayır Çünkü; İnsanlar normal hayatlarındada düşünebiliyorlar öyle bir derse gerek yok. Daha önemli dersler varken düşünme dersine ihtiyaç yok diye düşünüyorum.

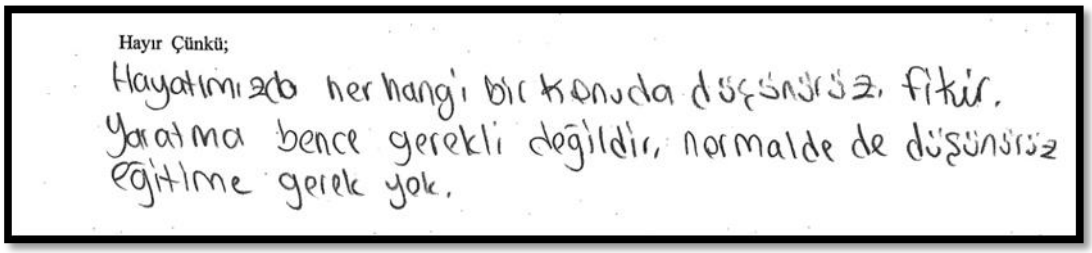
Aynı soruya Ö2 ise yine "insanların normal hayatlarında zaten düşündüğünü, daha önemli pek çok ders varken böyle bir derse gerek olmadığını ifade etmiştir".

Ö3:

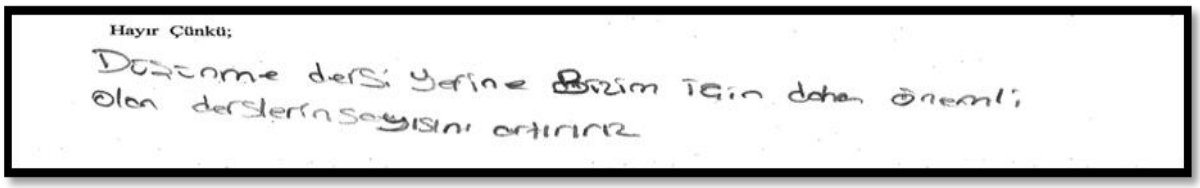
Ö3 "düşüncenin insanların kendine özgü olduğunu ve kendi sözlerinden oluştuğunu, insanın kendisine özgü olan bir şeyin, düşüncenin veya kararın dersini ya da eğitimi vermenin saçma olduğunu düşündüğünü" ifade etmiştir.

Ö4:

Ö4 "hayatımızda herhangi bir konuda zaten düşündüğümüzü, fikir üretmenin gerekli olmadığını, zaten normalde de düşündüklerini ve bunun için eğitime gerek olmadığını" ifade etmiştir.

Ö5:

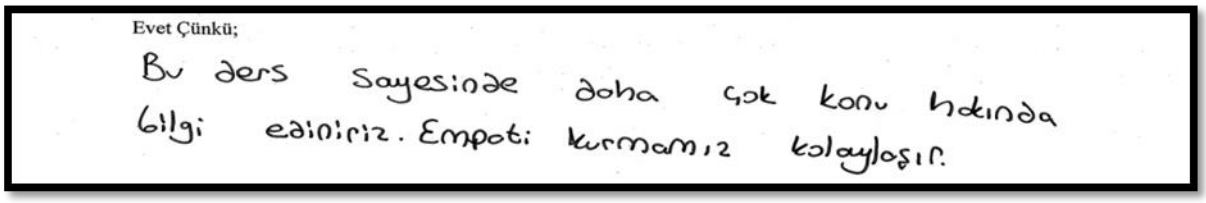
Ö5 "düşünme dersi yerine kendileri için daha önemli olan derslerin sayısını arttırmak gerektiğini" ifade etmiştir.

Ön algı anketinde hayır cevabı veren öğrencilerin böyle bir dersin gerekli olmadığını düşünmelerinde ki temel sebebin insanın doğası gereği zaten düşünebildiği bu yüzden bunu eğitimin gereksiz olduğu yönünde düşüncelerinden kaynaklandığı, aynı zamanda öğrencilerin üstlerinde çok fazla ders yükü olmasından şikâyet ederek yeni bir derse gerek olmadığı ya da bir sonraki sene teog sınavına gireceklerinden dolayı buna yönelik derslere ağırlık verilmesi gerektiğini düşündüklerinden dolayı dersi gereksiz görmüşlerdir.

Son algı anketinde dersin hayal ettikleri gibi kendilerine yeni sorumluluk yükleyen, ödev çıkartan bir ders olmadığını gördüklerinde ise öğrencilerin görüşlerinde sayıca anlamlı bir değişiklik meydana gelmiştir.

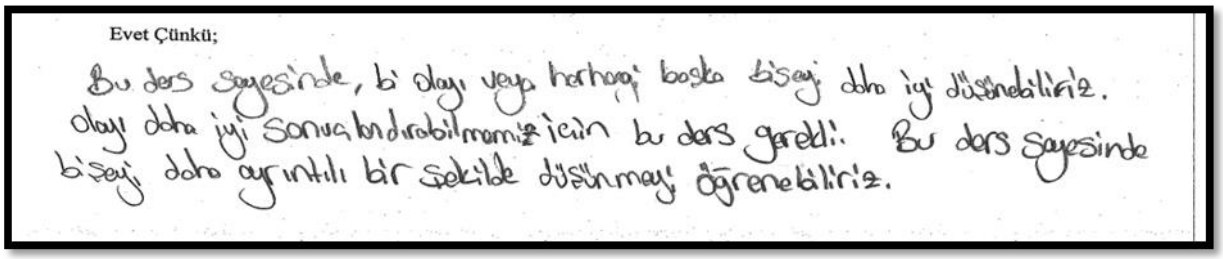
Son algı anketinde düşünme eğitimi dersinin gerekli olduğunu söyleyen öğrencilere niye böyle düşündüklerini sorduğumuzda alınan cevaplar aşağıda kesit olarak sunulmuştur.

Ö1:

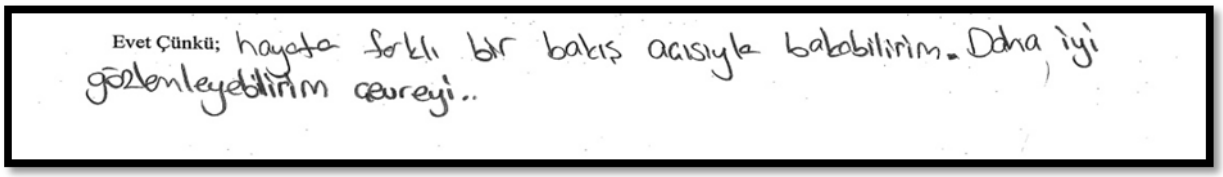
Ö1 " Bu ders sayesinde daha çok konu hakkında bilgi edindiklerini ve empati kurmamızı kolaylaştırdığını" söyleyerek dersin gerekli olduğunu ifade etmiştir.

Ö2:

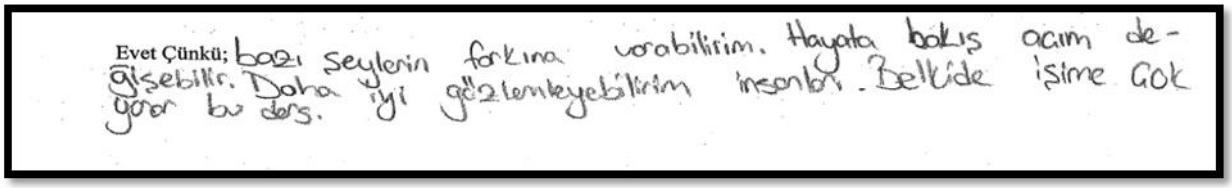
Ö2 "Bu ders sayesinde bir olayı ya da herhangi bir şeyi daha iyi düşünebildiğimizi, olayları daha iyi sonuçlandırabilmemiz için dersin gerekli olduğunu, bu ders sayesinde bir şeyi daha ayrıntılı bir şekilde düşünebileceğimizi" ifade etmiştir.

Ö3:

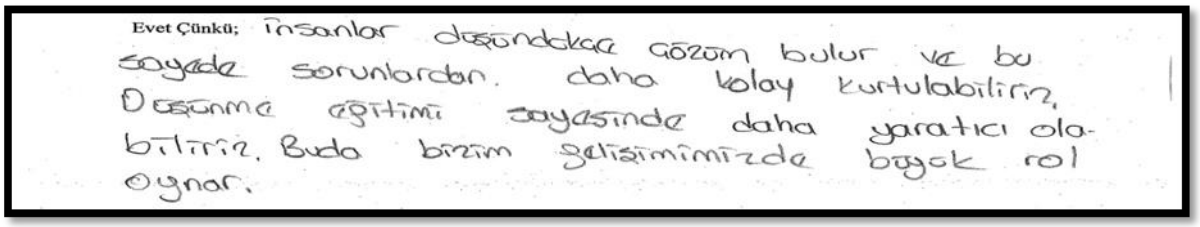
Ö3 " Hayata farklı bir bakış açısıyla bakabilmek ve çevreyi daha iyi gözlemleyebilmek adına" dersin gerekli olduğunu ifade etmiştir.

Ö4:

Ö4 " Bazı şeylerin daha iyi farkına varabileceğini, hayata bakış açısının değişeceğini, insanları daha iyi gözlemleyebileceğini ve bu dersin işine çok yarayacağını söyleyerek" dersin gerekliliğini ifade etmiştir.

Ö5:

Ö5 "İnsanların düşündükçe çözüm bulduklarını ve bu sayede sorunlarından kurtulduklarını, düşünme eğitimi sayesinde daha üretken olabileceklerini ve bunun da gelişimlerinde büyük rol oynayacağını" ifade etmiştir.

Ön algı anketine katılan öğrencilerin uygulama sonrasında düşüncelerinde meydana gelen bu değişme uygulamanın ve dersin önemini ortaya çıkan önemli bulgulardır.

Öğrencilerin düşünme eğitimine yönelik algılarını belirlemek amacıyla öğrencilere "Gündelik yaşamınızı ve kişisel becerilerinizi dikkate alarak verilen becerilerden sizde olduğunu düşündüğünüz becerileri işaretleyiniz(Birden fazla beceri işaretleyebilirsiniz) sorusuna verdikleri cevaplar uygulama sonrası anlamlı bir şekilde değişiklik göstermiştir. Tablo 9 da analizleri yer almaktadır.

Tablo 9. Öğrencilerin Sahip Olduklarını Düşündükleri Becerilere İlişkin Algıları

Hangi Becerilere Sahipsiniz?	**Ön Algı A.**	**Son Algı A.**
	(f)	**(f)**
Alternatif Belirleme Becerisi	5	8
Amacı ve Aracı ayırt etme	8	10
Anlayıp ifade etme becerisi	13	15
Bağlama Duyarlılık becerisi	3	6
Benzerlikleri ve farklılıkları tespit	11	12
Bilgi Edinebilme becerisi	14	13
Bütün-Parça dengesini tespit edebilme	9	15
Doğruyu veYanlışı Belirleme	8	9
Empati Kurabilme becerisi	9	16
Genellemeler Yapabilme	7	9
Gerekçe çıkarımı yapma	5	8
Kavram Geliştirebilme	3	2
Neden ve sonuç bağlantısı kurabilme	6	8
Ölçüt (Kriter) Belirleyebilme Becerisi	2	5
Önemi ve Önceliği Belirleyebilme	5	4
Planlama yapabilme	8	7
Tahminde (Öngörü) Bulunma	7	9
Soru-Cevap Belirleme	6	8
Problem Çözme	4	10
Sınıflama	5	8
Şartları Göz Önünde Bulundurma	9	15
Tutarlılık Arama	6	10
Varsayım Oluşturmak	7	14
Tümel ve Tikel İlişkisi Kurmak	1	5
TOPLAM	**161**	**226**

Kendilerinde var olduğunu, sahip olduklarını düşündükleri becerileri belirlemeye yönelik olarak sorulan soruda ön algı anketine katılan 21 öğrenci toplam 161 beceri işaretlemişken düşünme eğitimi kazanım etkinlikleri uygulaması sonrası son algı anketine katılan 19 öğrenci 223 beceri işaretleyerek, bu becerilere sahip olduklarını düşündüklerini ifade etmişlerdir.

Sahip olunan beceri sorusu sonuçları incelendiğinde ön algı testinde skor elde etmeyen becerilerin son algı testinde artış gösterdiği görülmüştür. Ancak bazı beceriler ise anlamlı bir artış gösterememiştir. Bununla birlikte öğrencilerin sahip olduklarını düşündükleri beceri sayısı anlamlı bir şekilde artış göstermiştir.

Öğrencilerin ön algı ve son algı anketinde düşünme eğitiminin gerekliliğine yönelik soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde öğrencilerin dersle ilgili düşüncelerinde olumlu bir değişiklik yaşandığı söylenebilir. Öğrencilerle yapılan ders sonrası ikili görüşmelerde bazı öğrenciler uygulamalarda fark ettikleri bazı şeyleri sosyal yaşamlarında kullanmaya başladıklarını ifade etmişler "Aslında düşünme eğitimi gerçekten çok gerekliymiş" ifadelerini kullanmışlardır.

Sonuç ve Tartışma

Düşünme Eğitimi Dersi Uygulama Sonrası Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Başarısında Değişiklik Var mıdır?

Çalışmanın bu sorusunda 6. , 7. ve 8. sınıflarda uygulanma üzere tasarlanmış düşünme eğitimi dersinde kazandırılması hedeflenen 3 temel beceriye ait 24 alt becerinin kazandırılması için yapılan etkinliklerin aynı zamanda sosyal bilgiler ders başarısına etkisinin olup olmadığı araştırılmıştır.
Uygulamanın gerçekleştirilmesi için çalışma grubu seçilmiş ve deney- kontrol grupları belirlenmiştir. Her iki grup içinde uygulama öğretmeni araştırmacı olmuştur. Uygulama başlamadan önce ön başarı testi uygulanmış ve gruplar arası benzerlikler tespit edilmiştir. Ön başarı testi sonucuna göre gruplar arası anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Öntest sonrası 12 haftalık uygulama süreci devam ettirilmiş, kontrol ve deney grubuna sosyal bilgiler ders planına uygun olarak 4. ünite olan "Zaman İçinde Bilim" 5. ünite olan "Ekonomi ve sosyal hayat" ve 6. ünite olan " Yaşayan Demokrasi" üniteleri uygulanmıştır. Kontrol gurubundan farklı olarak deney grubuna ise aynı zamanda 7. sınıf düşünme eğitimi programı ve programa dahil olarak kılavuz kitaptan faydalanarak oluşturulmuş etkinler uygulanmıştır. 12 haftalık uygulamanın sonunda iki gruba da sontest başarı testi uygulanmış ve sonuçlar SPSS analiz programında test edilerek tablolaştırılmıştır. Sontest sonucuna göre deney grubunun başarısında anlamlı bir artış görülmüştür.
Bu bağlamda 7. sınıf düşünme eğitimi dersi programında belirlenen becerilerin kazandırılmasının 7. sınıf sosyal bilgiler ders başarısını anlamlı bir şekilde arttırdığı ortaya konulmuştur.
Öğrencilerin Düşünme Eğitimi Dersine Yönelik Uygulama Öncesi ve Uygulama Sonrası Algıları Nasıldır?
Düşünme eğitimi dersine yönelik öğrencilerin algılarının belirlenmeye çalışıldığı bu araştırma sorusunda ise öğrencilere uygula öncesinde ve uygulama sonrasında dersle ilgili düşünceleri sorulmuştur. Öğrencilerin cevaplarının kesitler halinde veri olarak kullanıldığı araştırma sorusunda öğrencilerin düşüncelerinde anlamlı bir değişiklik göze çarpmaktadır. Öğrencilerin büyük bir kısmı uygulama öncesi dersin gereksiz ve sıkıcı olabileceğinden bahsederken uygulama sonrası dersin kendilerine pek çok şey öğrettiği, farkındalık anlamında onlara çok büyük bir faydası olduğunu ve daha mantıklı düşünme süreçleri yaşadıklarını belirttikleri görülmüştür.

Aynı zamanda öğrencilere uygulama öncesinde ve sonrasında yapılan algı testinde öğrencilerden sahip olduklarını düşündükleri becerileri işaretlemeleri istenmiştir. Öğrencilerin verdikleri cevaplar incelendiğinde uygulama sonrasında öğrencilerin sahip olduklarını düşündükleri becerilerin sayısında ciddi bir artış görülmüştür.
Bu bağlamda uygulama sürecinin öğrenci algısı açısından değerlendirmesi dikkate alındığında birincil ağızdan dersin becerilerin kazandırılması açısından faydalı olduğu gözler önüne serilmiştir.
Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında düşünme eğitimi dersinin 3 temel beceri ve bu becerilere ait belirlenmiş 24 alt beceriyi kazandırmada etkili olduğu ve bu becerilerin sosyal bilgiler ders başarısını arttırdığı yapılan testler sonucunda ortaya konulmuştur. Aynı zamanda ders uygulaması sonrası öğrencilerin derse dair algılarında anlamlı olarak olumlu yönde bir değişiklikte göze çarpmaktadır.

Sonuç olarak sahip olduğumuz düşünme hürriyetini ve akliyetini korumak, yeni düzen için istendik vatandaşı yetiştirmek ve çeşitli düşünme becerilerinin ışığında farklı, diri düşünceler üretebilmek adına düşünme eğitimi kimi zaman dine dayalı ahlak eğitimi, kimi zaman ayrı disiplin olarak karşımıza çıkmıştır. Yaptığımız bu araştırma ise içerik ve amaçladığı değerler bakımından ciddi değişimler gösteren düşünme eğitimi dersinin etkililiğini farklı bir yönüyle ortaya koyması açısından ayrı bir değer taşımaktadır.

Öneriler

Araştırma süresince elde edilen bulgular doğrultusunda öneriler uygulayıcılara, araştırmacılara ve MEB' e yönelik olmak üzere aşağıda sıralanmıştır.

- Düşünme eğitimi dersinin etkililiğinin konu edildiği araştırmada olumlu yönde sonuçlar elde edilmiştir. Dersin diğer alanlar için etkililiği başka bir araştırma konusu olabilir.
- Öğrencilerin düşünme eğitimi dersi uygulaması sonrası görüşlerindeki ifadeler, dersin onlara düşünme becerileri anlamında pek çok beceriyi kazandırdığını göstermektedir. Ayrıca bu kazanımların onlara hayatın her anında kolaylık sağlayabileceğini ifade etmişlerdir. Buradan yola çıkarak düşünme eğitimi dersinin diğer dersler açısındanda etkililiği göz önünde bulundurulmalıdır.
- Bu araştıma süresince 3 temel beceriye bağlı kazandırılması hedeflenen 24 alt becerinin 3 ünitenin öğretim başarısı üzerindeki etkisi test edilmiştir. Araştırma genişletilerek tüm üniteler için uygulanabilir ve süreç bir eğitim öğretim yılına yayılabilir.
- Araştırmanın omurgasını nicel verilerle sonuca oluşacak bir araştırma sorusu oluşturmaktadır. Araştırma nitel ve nicel ortak verilerle desteklenerek çeşitli araştırmalar hazırlanabilir.
- Araştırma erkek imam hatip ortaokulunda yapılmıştır. Aynı araştırma karma ortaokullarda ve çeşitli vakıf okullarında yapılarak sonuçlar karşılaştırılabilir.
- Düşünme eğitimi ve diğer dersler arasında ilişki kurulabilecek disiplilerarası hiç bir etkinlik temel ders kitaplarında yer almamakadır. Düşünme becerileri ile uyumlu etkinlikler tasarlanabilir.
- Ders kitaplarındaki soruların tek bir düşünme becerisini harekete geçirmesi yerine birden fazla beceriyi harekete geçirecek şekilde düzenlenebilir.
- Düşünme eğitimi dersinin boş ders olarak görülmesini engellemek için derste kullanılmak üzere ders kitabı basılması sağlanabilir.

- Dersin önemini anlamaları için derse girecek öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerle bilgilendirilmeleri ve ders kazanımlarına yönelik örnek uygulamalarla ilgili sunumlar gösterilebilir.
- Duyuşsal alan öğrenmelerinin ölçülmesinin zorluğundan kaynaklanan dezavantajları göz önüne alarak yılgınlığa kapılmadan devam etmek gerekir(Yaşaroğlu, 2011). Becerilere yönelik farklı ölçme araçları geliştirilebilir.
- Düşünme eğitimi dersi için hazırlanacak içerik Türk tarihi ve kültüründen örneklerle ve osmanlı dönemi padişahlarının kişilik özellikleri anlatılarak tarihi farkındalık sağlanabilir.

KAYNAKÇA/REFERENCES

Al, S. (2016). *Müzikal zekâ temelinde çoklu zekâ etkinliklerini sosyal bilgiler dersinde uygulamak: Bir eylem araştırması.* İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Aşkar, P. v. (2005). *Yeni öğretim programlarını inceleme ve değerlendirme raporu.*

Cevizci, A. (2013). *Felsefe Sözlüğü.* İstanbul: Paradigma.

Çatak, M. (2015). Türkiye'de Sosyal Bilgiler Eğitim Programlarının İncelenmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, 87.

Demirel, Ö. (2001). *Eğitim Sözlüğü.* Ankara: PegemA yayıncılık.

Doğanay, A. (2000). *Y. Öğrenme. A.Şimşek (Ed.), Sınıfta Demokrasi içinde (ss. 169-175*. Ankara: Ankara Eğitim-Sen yayınları.

Dombaycı, M. A., Ülger, M., Gürbüz, H., ve Arıboyun, A. (2011). *İlköğretim Düşünme Eğitimi Öğretmen Kılavuz Kitabı.* Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Duman, B. (2007). *"Öğretim İlke ve Yöntemleri", Gürbüz Ocak (Ed.), Eğitimde Çağdaş Yaklaşımlar.* Ankara: PegemA Yayıncılık.

Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metodlarına giriş.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Kabapınar, Y. (2014). *Kuramdan Uygulamaya Sosyal Bilgiler Öğretimi.* Ankara: Pegem Akademi.

Kandemir, A. (2019). *Bir Yol Daha Var.*İstanbul: Hayat Yayınları

Keskin, A. (2009). İlköğretim Düşünme Eğitimi Dersi (6.,7.,8.Sınıf) Öğretim Programının Değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Hatay.

Kökdemir, D. (2003). *Belirsizlik Durumlarında Karar verme ve Problem Çözme.* Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü(Yayınlanmamış Doktora Tezi).

MEB, T. T. (2016). *Düşünce Eğitimi Dersi Öğretim Programı.* Ankara: MEB.

Özden, Y. (1999). *Öğrenme ve Öğretme.* Anakara: Pegem A Yayınları.

Özpolat, V., ve Şahin Sungur, M. (2012). Toplumda Uzlaşma Kültürü İçin Demokratik Vatandaşlık Eğitimi. *Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu Tam Metinler* (s. 227-236). Ankara: Pegem Akademi.

Öztürk, C., Deveci H. (2011). *Farklı ülkelerin sosyal bilgiler öğretim programları.* Ankara: Pegem akademi.

Sancar, M. v. (1996). S*ynectics öğretme modeli ile Y. geliştirilmesi: ısı iletiminin öğretimi.* Ankara.

Sümer, N., Demirutku, K., ve Özkan, T. (2005). *Araştırma Teknikleri.* İstanbul: Morpa.

Yaşaroğlu, C. (2011). Değerler Eğitiminde İlköğretim Birinci Kademe İçin Ölçme ve Değerlendirme Örnekleri. *Değerler Eğitimi Sempozyumu* (s. 1). Eskişehir: PegemA Yayınları.

Yavuz, H. (1989). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Matbaası.

Yavuzer, H. (2002). *Okul Çağı Çocuğu.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yenilmez, K., ve Yolcu, B. (2007). *Öğretmen davranışlarının keşfedici düşünme becerilerinin gelişimine katkısı.* Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi.